

Aš į meniu neįtrauktas. Kadangi esu vienmetis su teatru (LNĐT – red.), tai drįstu išsakyti savo trumpos apmąstymus: požiūrį į kritiką, režisūrą ir santykius tarp kolegų.

Dėl kritikos. Jei W. Chakespeare'as yra pasakęs: „Visas pasaulis – teatras, o žmonės – aktoriai“, tai aš sakyčiau, kad visas teatras – „durdomas“, o didžiausi liginiai – artistai. Į kritiką žiūriu kaip į žmoną: išklausai jų pastabų, o darai tą patį. Kartą išėjo kritinis straipsnis apie spektaklį „Amnestija“ (režisierius A. Lapėnas), sudirbęs mus „na puch i prach“, o mes tik supykom ir pasakėm: „darysim taip, kaip darėm“. Praeina kiek laiko ir kritika: „Na va, po mūsų pastabų V. Tomkus vaidina, net sprandas paraudonuoja“. Tai tiek dėl kritikos. Kaip pagal tą Krylovo pasakėčią: „a, Vaska slušajet – da est“. Taigi nors klausai, daryk tą patį.

Dėl režisūros. Jei kritikės moterys gali būti gražios ir negražios, tai su režisūra yra sudėtingiau. Per savo keturiasdešimties metų praktiką ir kine, ir teatre patyriau vieną dalyką – negaliu dirbti su gražia moterimi režisiere. Pavyzdžiui, kalba man I. Bučienė, kaip tą daryt, kaip aną, o aš žiūriu ir mintys mano visai kitur – „slušaju, no nejem“. Šia prasme su vyrais režisieriais dirbti man yra lengviau, ypač su tais, kurie atitinka mano gyvenimo būdą: gali išeiti už scenos parūkyti ar „mineralinio“ išgerti. Tuomet paaiškėja labai daug dalykų. Kartais tai padeda kitaip pažvelgti į vaidmenį ir atskleisti tai, ko net ilgų apmąstymų keliu iš savęs neišgauni.

Kartą, nepamenu kuriais metais, Kauno sporto halėje žaidėme krepšinį. Grįžome pas K. Kymantaitę į namus, prie „mineralinio“ susėdom, o ši sako: „Ei, jūs, Vancevičiaus buldogai...“, – taip ji mus tąkart pavadino. Gal čia ir buvo dalis tiesos, nes mes pagal H. Vancevičių buvom įpratę loti. Be to, tas mūsų „buldogų vadovas“, nors ir pasikvietė mane į teatrą (mano bėda ta, kad aš esu labai tiesmukas ir visada sakau žmogui į akis tai, ką galvoju, todėl daug kartų esu Vancevičiui ką nors pasakęs – užmynęs ant „mazolio“), bet nenorėdamas prarasti manęs iš savo komandos (nesakau, kad neduodavo vaidmenų) duodavo epizodą. Reiškia: aš tau numetu, tu iš bado nemirsi, bet didelio džiaugsmo neturėsi. Tai ir visa režisūros manipuliavimo vaidmenimis jėga.

Dabar dėl tos partijos. Bestojant man į partiją (būnant kandidatu), teatre vyko soclenktynių nugalėtojų apdovanojimai: grimo ceche mergaičių yra trys

keturios, laimi kuri nors – gauna gairelę ir pinigų. Tačiau kai šaltkalvis, vienintelis teatre, tapo soclenktynių nugalėtoju, čia jau mano, nors ir kandidato, nervai neišlaikė. Atsistoju ir sakau: „Nesijuokit iš tų soclenktynių. Kad žmonės lenktyniautų, jų turi būti mažiausiai du. Vienas atbėgo pirmas, kitas – antras. Jeigu žmogus dirba gerai, tai duokit jam pinigų už darbą, bet ne už tai, kad jis yra partijos narys“. Po to susirinkimo mane iškart „ant kilimėlio“: „Tu ką, „antisovietščina“ užsiiminėjai ir t. t.“. Baigėsi tie partijos reikalai, atėjo J. Vaitkus. Aktoriai vėlgi kaip tos smilgos, vėjo lankstomos. Daugelis vyresnės kartos aktorių (jų nematau salėje) ir R. Juknevičiui ditirambus giedoję, ir J. Rudzinskui, ir tam senajam Akademijniam teatrui. Nors J. Vaitkaus pažiūroms nepritarė, bet prieš jį nebalsavo ir liko teatre, o mes, kurie 32 balsavom prieš J. Vaitkų, tai mus fr... ir „išforino“ iš teatro. Iš dalies toks atitolimas nuo teatro naudingas: mes pabandėme įkurti „Vaidilos“ teatrą, kuris pradžioje gyvavo, tačiau baigėsi pinigai, baigėsi ir teatro gyvastis. Dabar etatą turi tik V. Mainelytė, nors pardavinėja bandeles.

Po penkerių metų grįžęs į teatrą pastebėjau štai ką: daugelio žmonių nebepažįstu – pažįstu tik iš savo kolegų kartos, ir daug ko nesuprantu. Penkeri metai, atrodo, neilgas laiko tarpas. Su vienu pakalbi, su kitu – žiūri, kad visos jų mintys ne apie dabartinę teatro padėtį: „poryt važiuojam į Amsterdamą, į Daniją, į Švediją, ar dar kur nors“. Visos mintys tik apie tai.

Iš kaimo vis skambindavau Sabaliauskui, direktoriaus pavaduotojui, ir klausdavau, ar bus koks susirinkimas. Man atsakydavo: Niekas nieko nežino, nieko nevyksta, sėdėk ramiai kaime, kai reikės, tave pakviesim“. Neišlaikė nervai ir rugsėjo viduryje grįžau pats. Ėmiau ieškoti, gal kur nors, kas nors vyksta. Niekas nevyksta, kaip matau, arba vyksta, bet ne su manimi. Mes gražiai kalbame apie tuos, kurie jau išėjo iš šio pasaulio. Aš tik pridursiu perfrazuodamas tokią visiems žinomą dainelę: „*Molodym vede u nas doroga, Starikam – v grabu pačiot.*“

Prie karsto ar per jubiliejus visi labai gražiai apie žmogų kalbame: koks jis buvo geras ir kaip mes jo neįvertinome. Deja, jis jau guli karste arba niekam nebereikalingas. Ačiū.

Vytautas Tomkus
Užrašė *Vilija Užkurnytė*